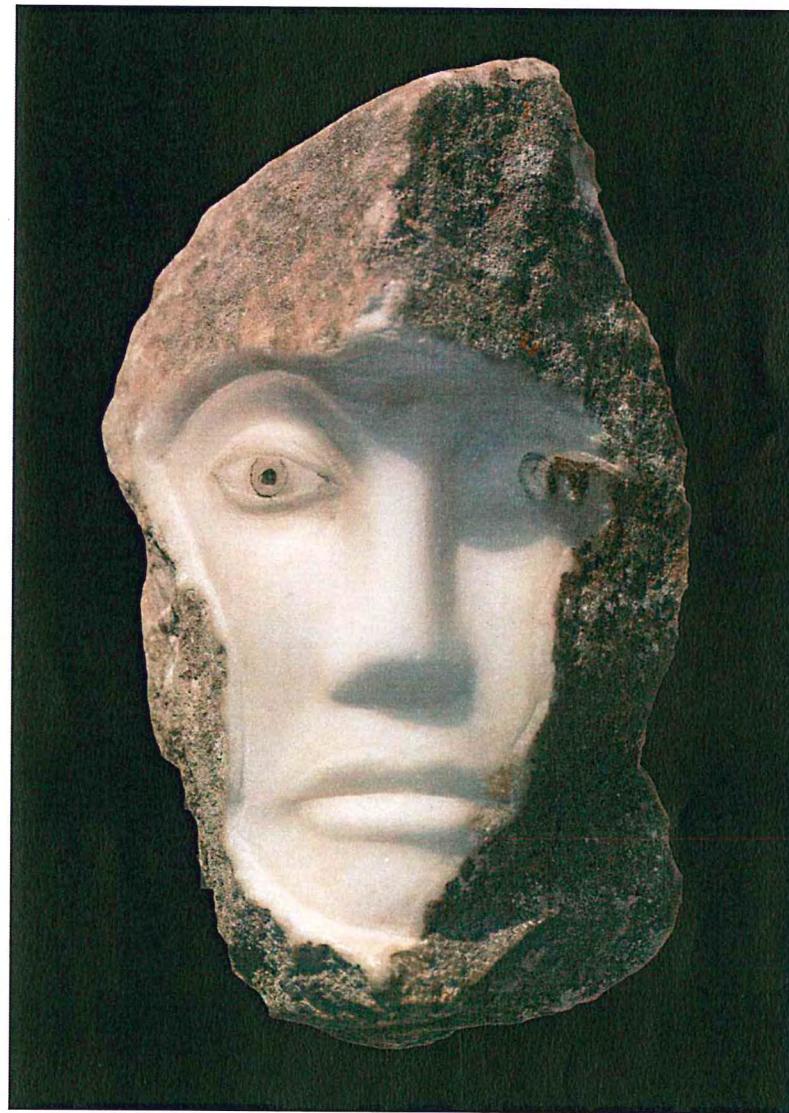

Αριστείδης Βαρριάς

Τα Καβαφικά πρόσωπα στη γλυπτική του Αρ. Βαρριά

(Εισήγηση σε Ημερίδα για τον Καβάφη)

Ανοιχτό Θέατρο Παροικιάς Πάρου, 6 Σεπτεμβρίου 2013

Τα Καβαφικά πρόσωπα στη γλυπτική του Αρ. Βαρριά

(Εισήγηση σε Ημερίδα για τον Καβάφη)

1. Ο Δ. Μαρωνίτης, στο εξαιρετικό άρθρο του: Ο Μυθολογικός Καβάφης και η “Πριάμου Νυκτοπορία”, (Δ. N. Μαρωνίτης, *ΟΜυθολογικός Καβάφης και η «Πριάμου Νυκτοπορία»* περ. Χάρτης 5/6 1983, σσ. 620-629), αντιταραβάλλει την 24^η ραψωδία της Ομηρικής Ιλιάδας (και συγκεκριμένα τους στίχους 159-338) με το Καβαφικό ποίημα “Πριάμου Νυκτοπορία”. Στο ιλιαδικό πρότυπο δίνεται έμφαση στη δραστική παρέμβαση των Θεών, οι οποίοι στήνουν μια πολύπλοκη και φιλάνθρωπη μηχανή, προκειμένου να καταφέρει ο Πρίαμος να πάρει από τον Αχιλλέα το νεκρό γιό του Έκτορα και να τον θάψει με τις τιμές που του αριμόζουν.

Εντυπωσιάζει τον καθηγητή Μαρωνίτη το γεγονός, ότι στο Καβαφικό ποίημα, «ο Καβάφης προγραμματικά κράτησε μακριά από το ποιητικό πεδίο του τους Θεούς, απομόνωσε τον Πρίαμο και του ανέθεσε όλο το βάρος μιας ριψοκίνδυνης αποστολής επιμένοντας κυρίως στην κρίσιμη ανθρώπινη απόφαση, και αφήνοντας μετέωρο και αβέβαιο το τέλος της», μια που το ποίημα τελειώνει χωρίς να γίνεται αναφορά στην έκβαση του εγχειρήματος. Έτσι, επιχειρώντας να ερμηνεύσει το γιατί ο Καβάφης δεν φτάνει στην ουσιώδη για την Ιλιάδα έκβαση, (το ότι ο Πρίαμος πήρε τελικά το νεκρό από τον Αχιλλέα), αποδίδει στην «αφαιρετική του τόλμη» γράφοντας: «Εφόσον ο Καβάφης αγνόησε ηθελημένα τη θεολογική μηχανή...,όφειλε να παραιτηθεί και από την πρακτική επικύρωση του θεϊκού προγράμματος».

Επιτρέψτε μου να μη συμφωνώ με τον αξιοσέβαστο καθηγητή και να έχω μια διαφορετική προσέγγιση. Τον Καβάφη δεν τον ενδιαφέρει η εξιστόρηση του γεγονότος. Δεν τον ενδιαφέρει ούτε η γενικότερη προσωπικότητα του Πριάμου. Αυτό που δείχνει να τον ενδιαφέρει, αποκλειστικά, είναι **το πρόσωπο του Πριάμου κατά την συγκεκριμένη στιγμή της νυκτοπορίας**. Δημιουργεί έτσι μια μορφή με την οποία ανοίγει διάλογο, κινείται να τη συναντήσει, έτσι που μέσα από το ποίημα να αναδύεται το πρόσωπο του Καβαφικού Πριάμου ή πιο σωστά του Πριαμικού Καβάφη.., σε μια στιγμή κορυφαίας έντασης, τέτοιας σαν την έκφραση που οραματίζομαι ότι θα είχε ο Κωσταντίνος Κανάρης τη νύχτα, που πηγαίνοντας με το βαρκάκι του προς τη Ναυαρχίδα του Καρά Αλή προκειμένου να την πυρπολήσει, κωπηλατούσε με το ρυθμό “θα πεθάνεις Κωσταντή, θα πεθάνεις Κωσταντή”.

Για την προσέγγιση αυτή βοηθά και μια μαρτυρία για την περιγραφή του Καβάφη. Ο Τίμος Μαλάνος, ο οποίος βέβαια γνώριζε

καλά τον Καβάφη, παραθέτει στο βιβλίο του «Ο Καβάφης απαραμόρφωτος» την προσωπική του περιγραφή. Μεταξύ άλλων γράφει: Τα γυαλιά που φορά σε μια μύτη γρυπή του προφυλάγουν ένα βλέμμα αδικαιολόγητα φοβισμένο, αλλά και χαρακτηριστικά χαμηλωμένο, ένα βλέμμα που αποφεύγει αινιγματικά τις ματιές των άλλων, ενώ ταυτόχρονα, κοιτάζει με περιέργεια τους γύρω του. Τα μάτια του είναι μεγάλα και τα φρύδια του πυκνά και μαύρα. Στα μάτια του βρίσκεται ολόκληρος. Μέσα απ' αυτά μαντεύει κανείς όλο τον άνθρωπο, όλο του το βίο, την πείρα του όλη. Αποφεύγουν ν' αντικρύσουν τον απέναντι τους. Κι όμως με τα λαθραία τους κοιτάγματα, μ' εκείνες τις μισοματιές τους ζυγίζουν, υπολογίζουν κι' εννοούν...». (Ασπασία Παπαδοπεράκη, *Η μορφή του Κ.Π. Καβάφη, Παπασωτηρίου*, β' έκδοση, Αθήνα 2003, σ.18)

Από το απόσπασμα αυτό στέκομαι στο: «στα μάτια του βρίσκεται ολόκληρος» και στο: «με τα λαθραία τους κοιτάγματα, με κείνες τις μισοματιές τους ζυγίζουν, υπολογίζουν κι εννοούν». Και στέκομαι σ' αυτά, γιατί αυτό ακριβώς κάνει και στην ποίησή του. Δεν διηγείται ιστορίες και δεν φτιάχνει πορτραίτα των ηρώων του. Αντιθέτως, με μια αρπακτική λαθραία ματιά συλλαμβάνει τη μοναδικότητα μια ακρότητας της στιγμής, μιας ακρότητας αίσθησης, που απομονώνοντάς την αναδεικνύει με τον υπέροχο ποιητικό του λόγο σε κοινωνήσιμο αίσθημα. Έτσι οι ήρωές του δεν είναι πορτραίτα, αλλά **πρόσωπα** ικανά να διαλεχτούν με τον αναγνώστη, να κοινωνήσουν την αλήθεια τους, να αναδημιουργηθούν ξανά και ξανά ως αίσθηση και ως συγκίνηση.

2. Ξεκίνησα με τον τρόπο διαλόγου μου με τον Καβαφικό Πρίαμο ως παράδειγμα γιατί... (αντόν έχω τούτη την περίοδο στο μυαλό μου) ένας παρόμοιος διάλογος προηγείται κάθε απόπειράς μου να αποδώσω σε γλυπτό κάποιο πρόσωπο από την ποίηση του μεγάλου Αλεξανδρινού. Αυτήν λοιπόν την περίοδο διαλέγομαι με τον Καβαφικό Πρίαμο, μια που αυτός θα είναι το επόμενο γλυπτό μου, όταν ολοκληρωθεί ο Καισαρίων που ξεκίνησα προ διετίας.

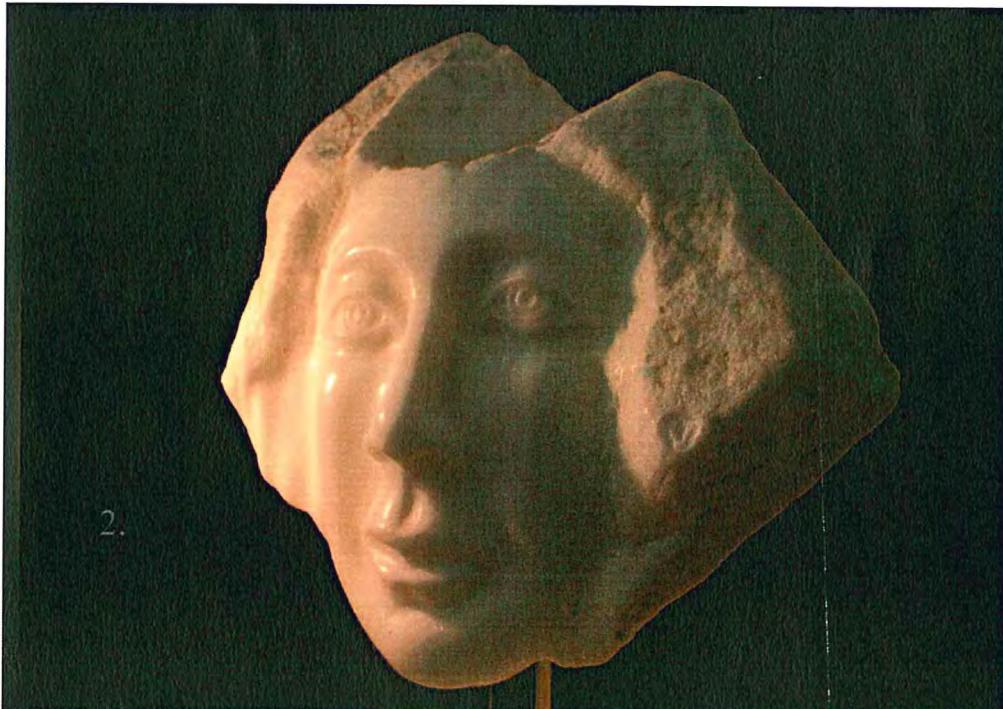
Όταν από τη φάση αυτή του διαλόγου μου με τον Καβαφικό ήρωα έχει προκύψει το πρόσωπο και η έκφρασή του, το επόμενο βήμα είναι να αναζητήσω την κατάλληλη λατύπη της εξαίσιας Παρίας λίθου, ένα κομμάτι τέτοιο που να φαντάζει στα μάτια μου ότι έχει τη δυνατότητα να σαρκώσει το πρόσωπο που έχω συλλάβει. Εδώ να κάνω μια παρατήρηση: Ένας από τους λόγους που τα Καβαφικά γλυπτά μου απέχουν από την ακαδημαϊκή πλαστική και γλυπτική είναι ακριβώς το γεγονός ότι δουλεύτηκαν σε λατύπες της Παρίας λίθου. Εδώ πλέον δεν έχουν νόημα τα προπλάσματα και οι μετρήσεις, ούτε καν τα σκίτσα και τα σχεδιάσματα. Η λατύπη της Παρίας λίθου δεν αποτελεί το υλικό που πλάθεις ή αποτυπώνεις πάνω του μια μορφή. Άλλα είναι μια οντότητα

ξεχωριστή που, με όσο το δυνατόν λιγότερες επεμβάσεις, καλείσαι να σαρκώσεις το πρόσωπο που έχεις στο νου σου. Να το πω πιο σωστά. είναι το κομμάτι του θεϊκού αυτού υλικού μέσα από το οποίο καλείσαι να απελευθερώσεις το πρόσωπο που κρύβει μέσα του, χωρίς να αλλοιώσεις το αρχικό του σχήμα. Έτσι η επιλογή του κατάλληλου κομματιού είναι καίρια.

Και τότε, μόνο τότε, αρχίζει η δουλειά με τα καλέμια, αρχίζει ο διάλογος με το μάρμαρο, ένας διάλογος επίπονος, έντονος και συναρπαστικός, αλλά συγχρόνως και πολύ προσεκτικός, μια που κάθε κτύπημα είναι τελεσίδικο. Δεν συγχωρούνται λάθη, δεν υπάρχουν δεύτερες ευκαιρίες. Γι' αυτό και όταν για οποιονδήποτε λόγο, η αίσθηση του Καβαφικού ήρωα, που κρατώ στις λεπτομέρειές της ζωντανή στο νου μου, αδυνατίσει ή χάσει μέρος από τη σαφήνεια ή την έντασή της, το έργο σταματά. Το αφήνεις εκεί, να περιμένει, έως ότου η ένταση της Καβαφικής συγκίνησης αναδυθεί ξανά και καταλάβει το είναι σου, οπότε ο διάλογος συνεχίζεται.

3. Μέσα από την μακρόχρονη σχέση μου με την ποίηση του Καβάφη προέκυψαν 35 γλυπτά: Ένα από τον κύκλο γλυπτών *Πλους*, 16 από τον κύκλο *Φωνές* και 15 από τον Κύκλο *Πυγηλίδες I&II*. Επιτρέψτε μου, λόγωικονομίας χρόνου, να περιοριστώ στη σύντομη παρουσίαση μόνο των 15 γλυπτών του κύκλου *Πηγυλίδες*:

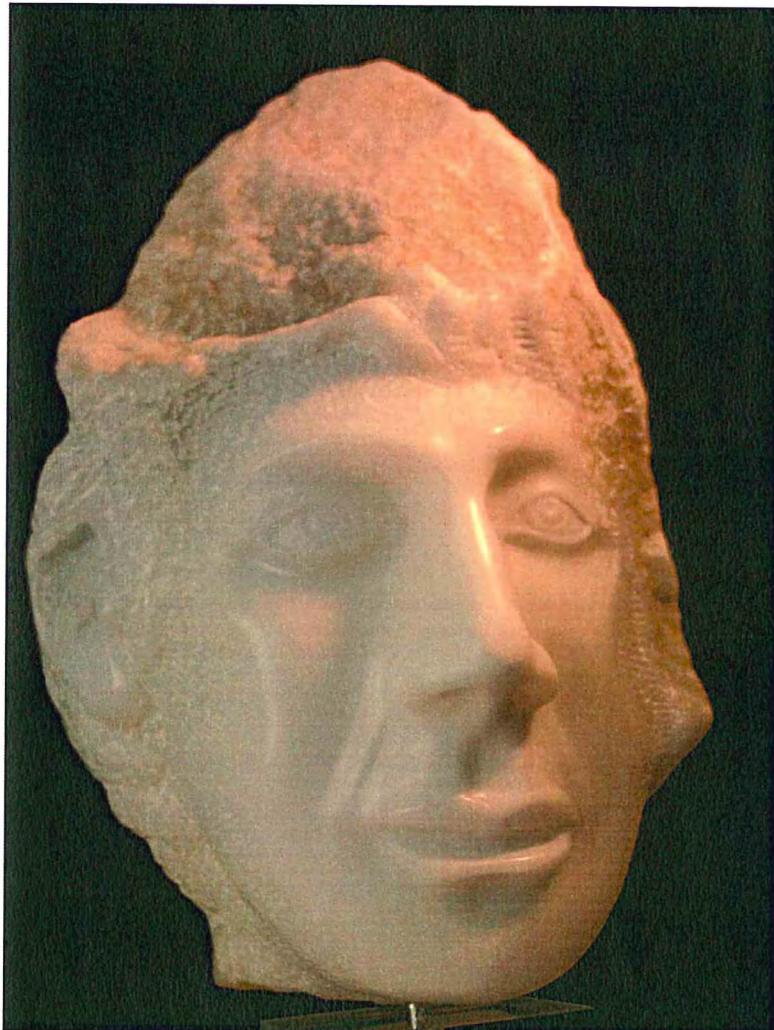
1. Δαλασσηνή.

Το πρόσωπο της «λίαν νοήμονος Κυρίας Άννας Δαλασσηνής», που μέσα απ' τα μάτια του Καβαφικού γιού της Αλέξιου Κομνηνού ήτο «αξιόλογη στα έργα της, στα ήθη».

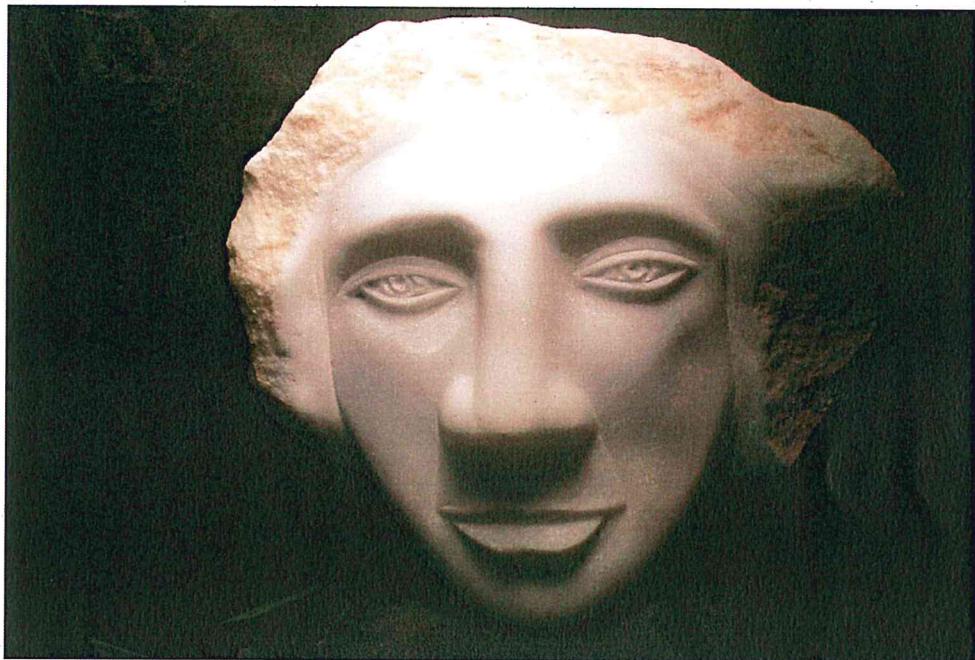
Η μορφή της μάνας που εμπνέει αιώνια και γαληνεύει την τρικυμία της καθημερινότητας.

2. Αριστομένης. Ο ηγεμών εκ Δυτικής Λιβύης.

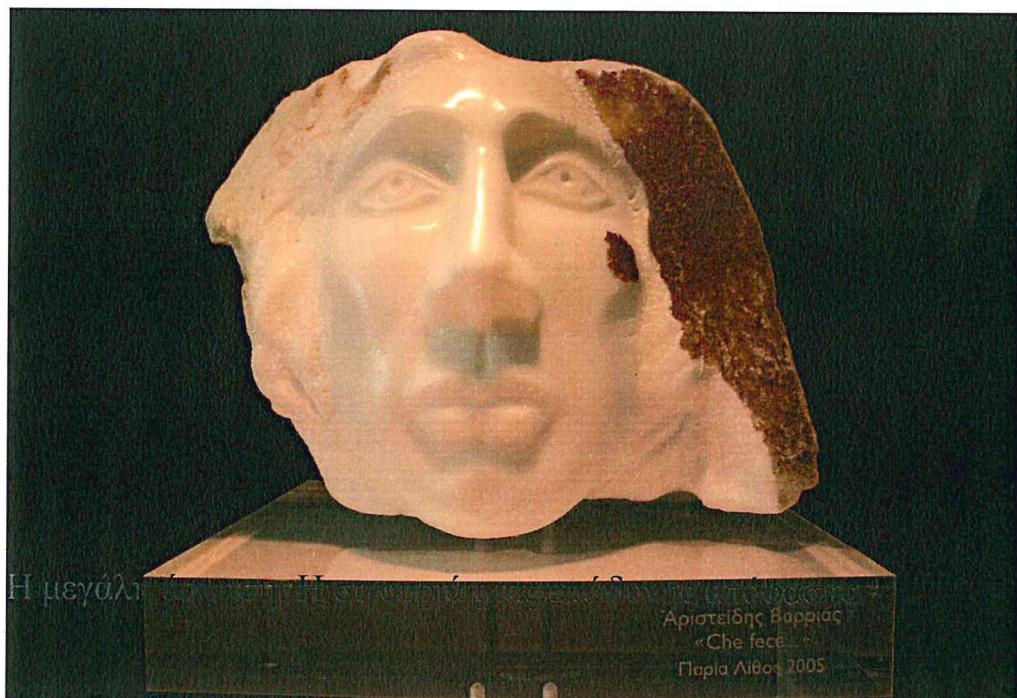
Πρόσωπο που,
 «ως τ' όνομά του, κι η περιβολή, κοσμίωζελληνική».
 Το ύφος του όμως δείχνει πως
 «έτρεμεν η ψυχή του μη τυχόν
 χαλάσει την καλούτσικηνεντύπωσι
 μιλώντας με βαρβαρισμούς δεινούς τα Ελληνικά,
 κι οι Αλλεξανδρινοί τον πάσουν στο ψιλό,
 ως είναι στο συνήθειο τους, οι απαίσιοι».

3. Ούτος Εκείνος.

Το ψυχρό πρόσωπο εκείνου του φιλόδοξου στιχοποιού. «Άγνωστος δίχως φλόγα κι έρωτα». Αλήθεια, το μόνο κίνητρο που του απόμεινε ήταν η φιλοδοξία να γίνει κάποτε αναγνωρίσιμος.

4. CheFece.

«Ο αρνηθείς δεν μετανοιώνει. Αν ρωτιούνταν πάλι, όχι θα ξαναέλεγε». Το όχι αυτό δεν είναι μια επιπόλαιη απόφαση της στιγμής, αλλά είναι προαίρεση, στάση ζωής. «Κι όμως τον καταβάλλει εκείνο τ' όχι – το σωστό – εις όλην την ζωή του».

Το ίδιο μοτίβο θα το δούμε και στο «σαν έτοιμος από καιρό, σα θαρραλέος» από το “*Απολείπειν ο Θεός Αντώνιον*” ή σαν το «και περισσότερη τιμή τους πρέπει όταν προβλέπουν... πως ο Εφιάλτης θα φανεί στο τέλος, κι οι Μήδοι επιτέλους θα διαβούνε» από το ποίημα “*Θερμοπύλες*”.

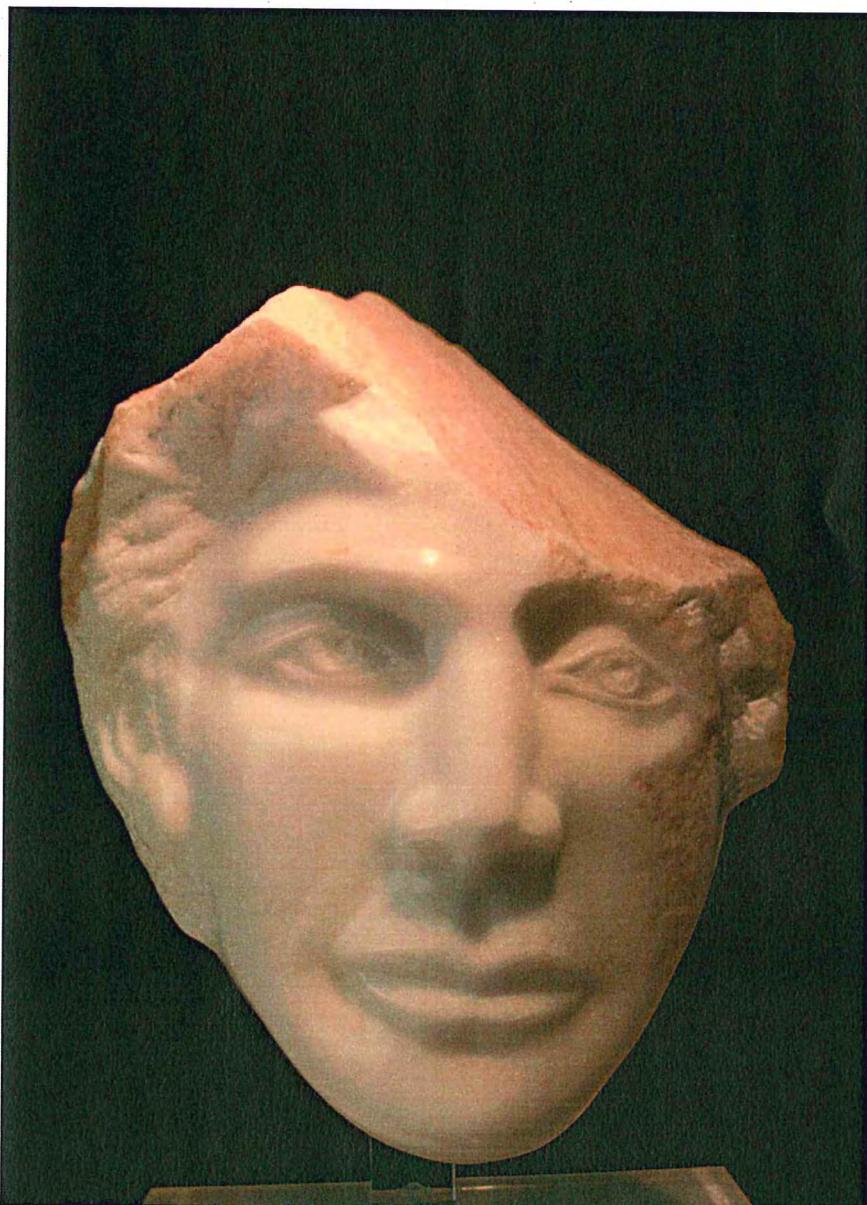
5. Στρατονίκη.

Άλλη μια μητρική μορφή. Το πρόσωπο της μάνας του βασιλέα Οροφέρνη, αυτού που «οι Καππαδόκες γρήγορα τον βγάλαν και στη Συρία ξέπεσε, μεσ' στο παλάτι του Δημητρίου να διασκεδάζει και να οκνεύει».

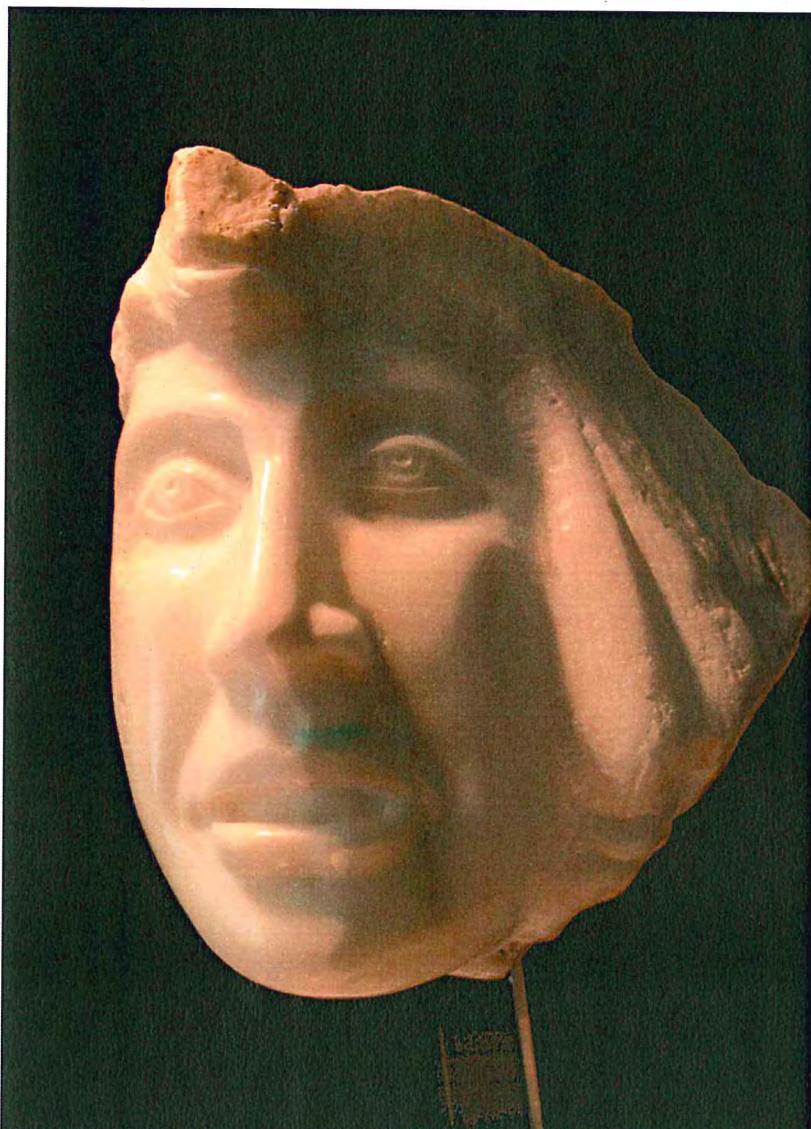
Εικόνα μάνας – συμβόλου, που είναι ικανό να ξυπνά συνειδήσεις και χωρίς να ελέγχει λειτουργεί ως πρότυπο που ελέγχει.

6. Ο Δημήτριος αποχωρών.

Ένα πρόσωπο που δένει το αδέξιο χαμόγελο με το συγκρατημένο πόνο. Βλέπετε,
 «σαν τον παραίτησαν οι Μακεδόνες...
 έβγαλε τα χρυσά φορέματά του... και ρούχα απλά
 ντύθηκε γρήγορα και ξέφυγε.
 Κάμνοντας όμοια σαν ηθοποιός
 που όταν η παράστασις τελειώσει
 αλλάζει φορεσιά κι απέρχεται».

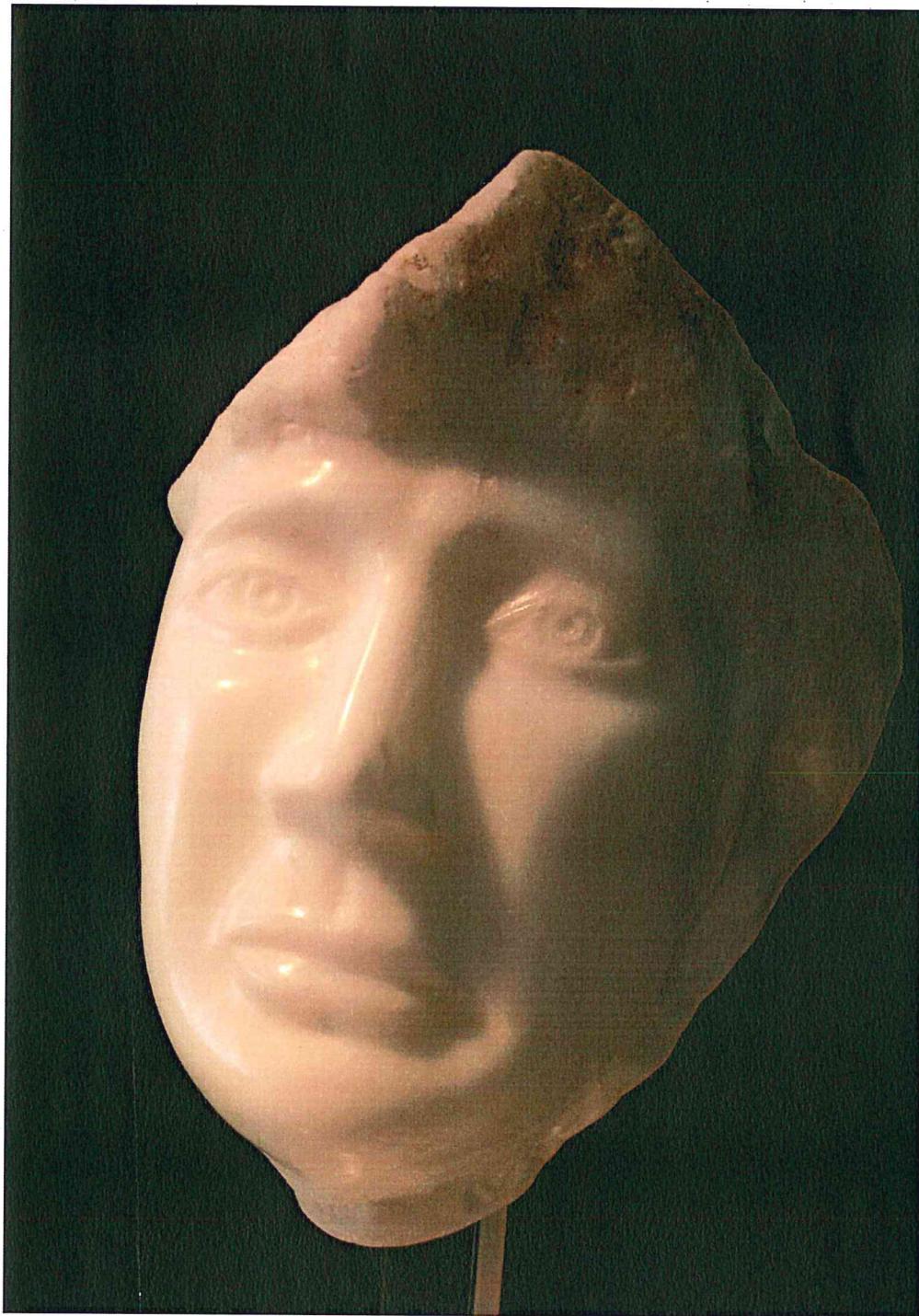
7. Η υπηρέτρια του Κλείτου.

Χριστιανισμός και είδωλα. Δυο ιδεολογικοί κόσμοι που φαντάζουν αγεφύφωτοι. Μα η απλοϊκή σκέψη και η πλατιά καρδιά της υπηρέτριας του Κλείτου μπορεί και τα γεφυρώνει. Ο αφέντης της, ο 23χρονος Κλείτος χαροπαλεύει. Ποιος της απόμεινε; Ποιον να ικετέψει για τη σωτηρία του; Το Χριστό ή το είδωλο.

«Μες στην δεινήν ανησυχία της
στο νου της έρχεται ένα είδωλο
που λάτρευε μικρή, πριν μπει αυτού υπηρέτρια
σε σπίτι χριστιανών επιφανών, και χριστιανέψει..»

8. Οδοιπόρος για τα Σούσα. (Από το ποίημα “Σατραπεία”).

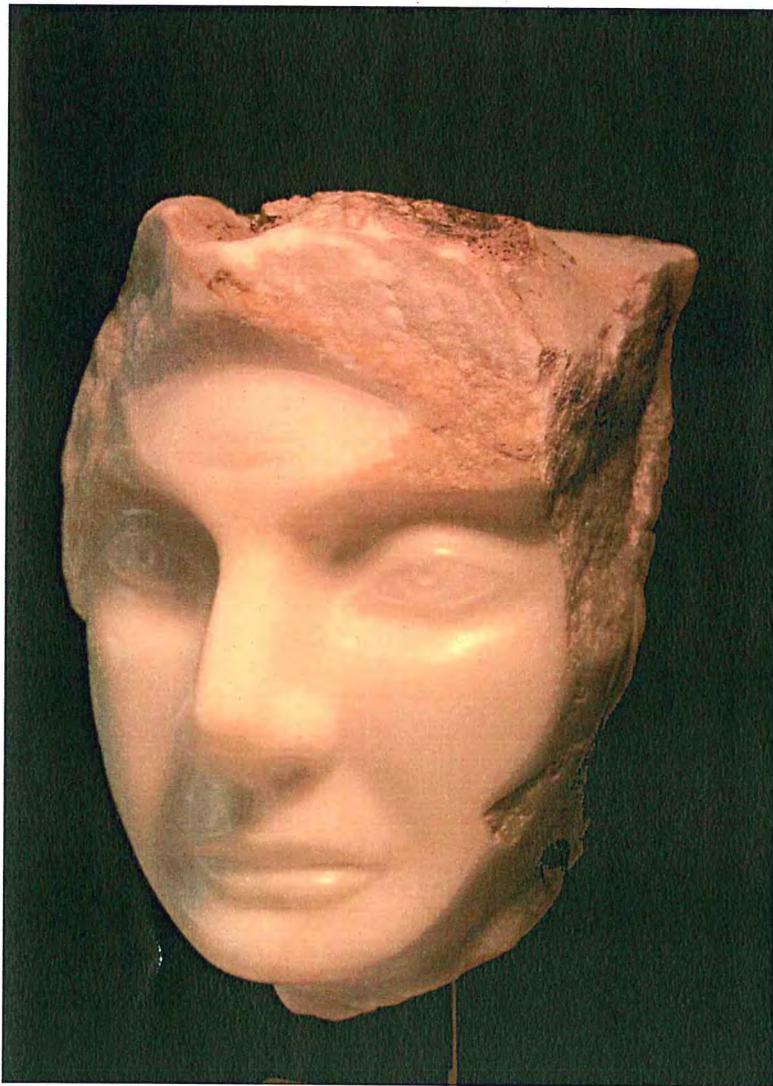

Το γλυπτό που έχει σχήμα σβούρας. Το πρόσωπο που
«αφέθηκε κι ενδίδει» στο εύκολο και ποταπόκαι δέχεται αυτά τα
πράγματα, που δεν τα θέλει... .

Και φεύγει οδοιπόρος για τα Σούσα.

9. Κρατησίκλεια.

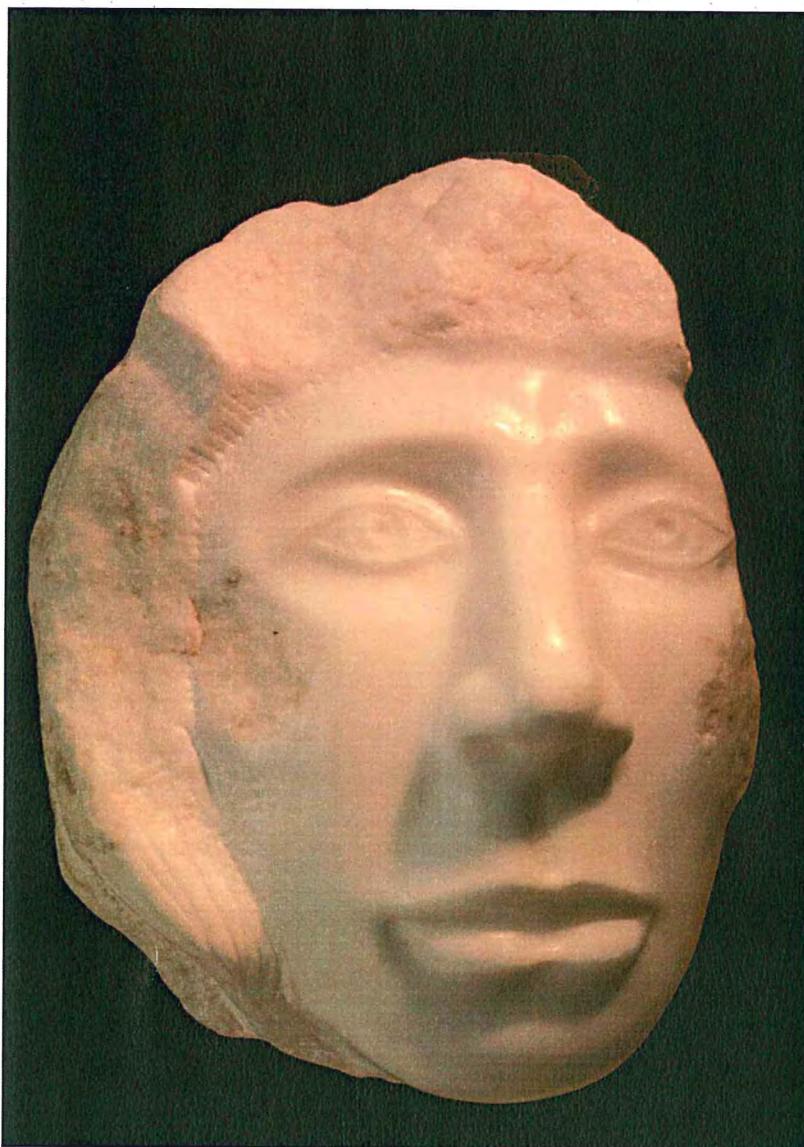
(από το ποίημα: “Ἄγε ὡ βασιλεύ Λακεδαιμονίων”)

Το τρίτο πρόσωπο μάνας στη συλλογή. Η Κρατησίκλεια, η μητέρα του νικημένου και ταπεινωμένου βασιλέα των Λακεδαιμονίων Κλεομένη στο δρόμο της αυτοεξορίας.

Η Κρατησίκλεια, γράφει ο ποιητής, “δεν καταδέχονταν ο κόσμος να την δει να κλαίει και να θρηνεί”. Μια παραλαγή του ίδιου μοτίβου που συναντάμε και στο “Απολείπειν ο Θεός Αντώνιον”. Κι εδώ η Κρατησίκλεια “τα έργα της που απέτυχαν, τα σχέδια της ζωής της που βγήκαν όλα πλάνες δεν θρηνεί ανωφέλετα”, αλλά “μεγαλοπρεπής εβάδιζε και σιωπηλή”, σαν που ταιριάζει σ’ αυτή που αξιώθηκε μια τέτοια πόλη, μια τέτοια θέση.

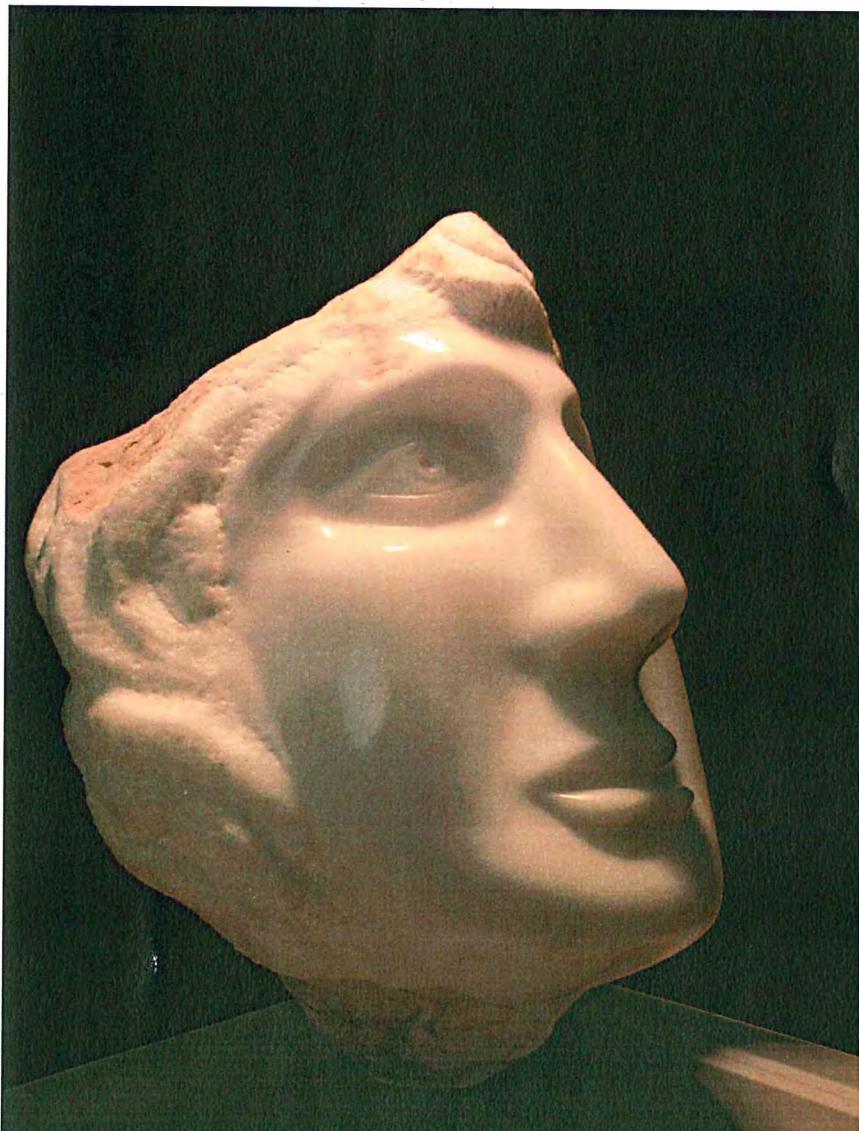
10. Μέρες του 1909, '10 και '11.

Ο Αιγαιοπελαγίτης γοητευτικός νεαρός, που δούλευε σε σιδεράδικο
 «σε βιτρίνα αν είχε δει και λαχταρούσε
 κανένα ωραίο πουκάμισο μαβί
 το σώμα του για ένα τάλληρο ή δύο πουλούσε».

Διερωτάται ο ποιητής «αν στους αρχαίους καιρούς
 είχεν η ένδοξη Αλεξάνδρεια νέον πιο περικαλλή
 πιο τέλειο αγόρι απ' αυτόν- που πήγε χαμένος:
 δεν έγινε, εννοείται, άγαλμά του ή ζωγραφιά.
 στο παληομάγαζο ενός σιδερά ριχμένος,
 γρήγορ' απ' την επίμονη δουλειά
 κι από λαϊκή κραιπάλη, ταλαιπωρημένη, είχε φθαρεί».

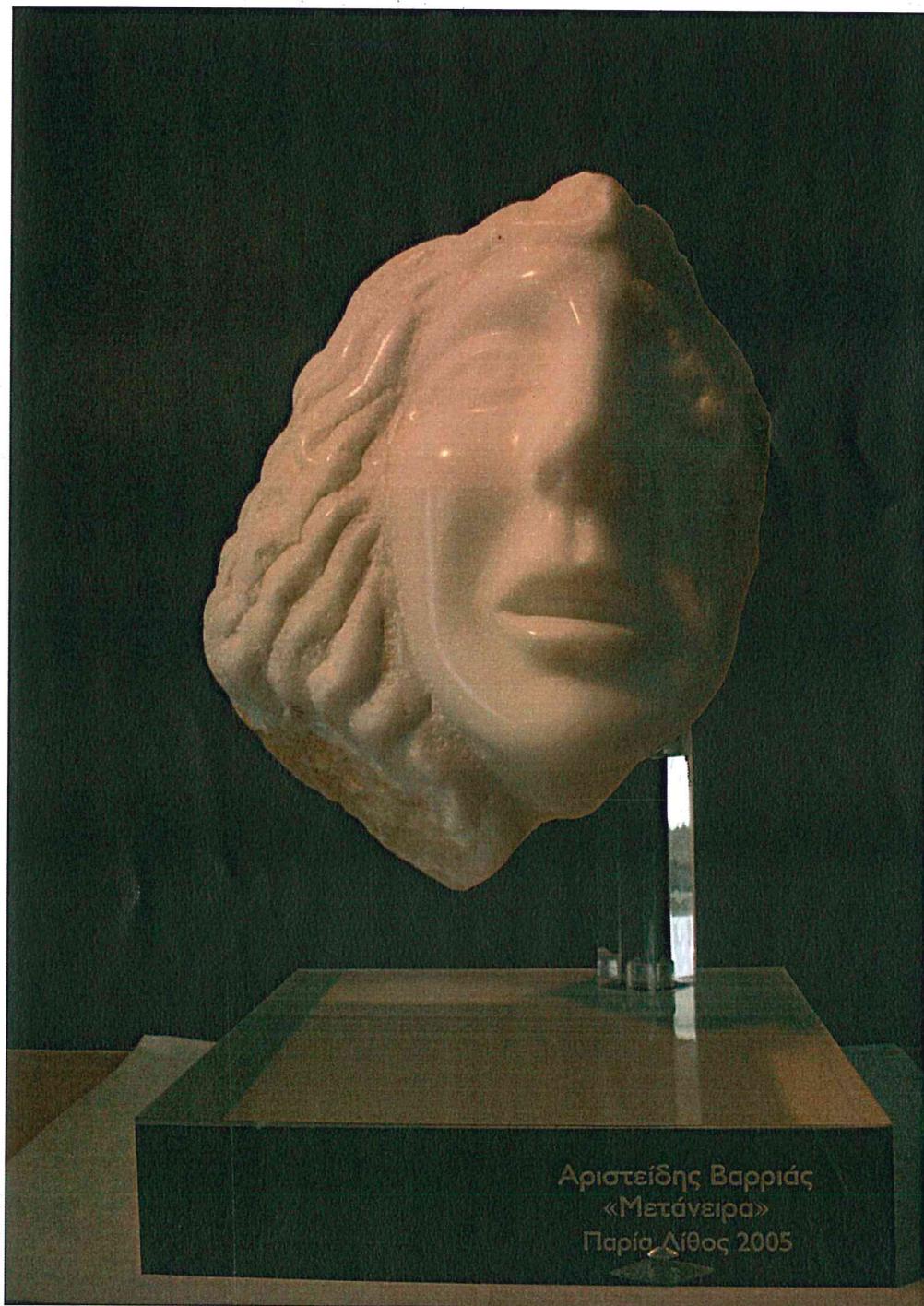
11. Ήσαν θαρρώ μαβιά. (Από το ποίημα “*Makρυά*”).

Ποια είναι αυτή η μνήμη που θά’ θελε ο ποιητής να πει μα που «έτσι εσβύσθη πια... σαν τίποτε δεν απομένει, γιατί μακρυά στα πρώτα εφηβικά (του) χρόνια κείται;» Και αφού εσβύσθη ... η μνήμα των χαρακτηριστικών μετά από τόσα χρόνια, τι είναι αυτό που τόσο έντονα διατηρείται, ώστε να θέλει ο Καβάφης να αναφερθεί σ’ αυτή τη μνήμη;

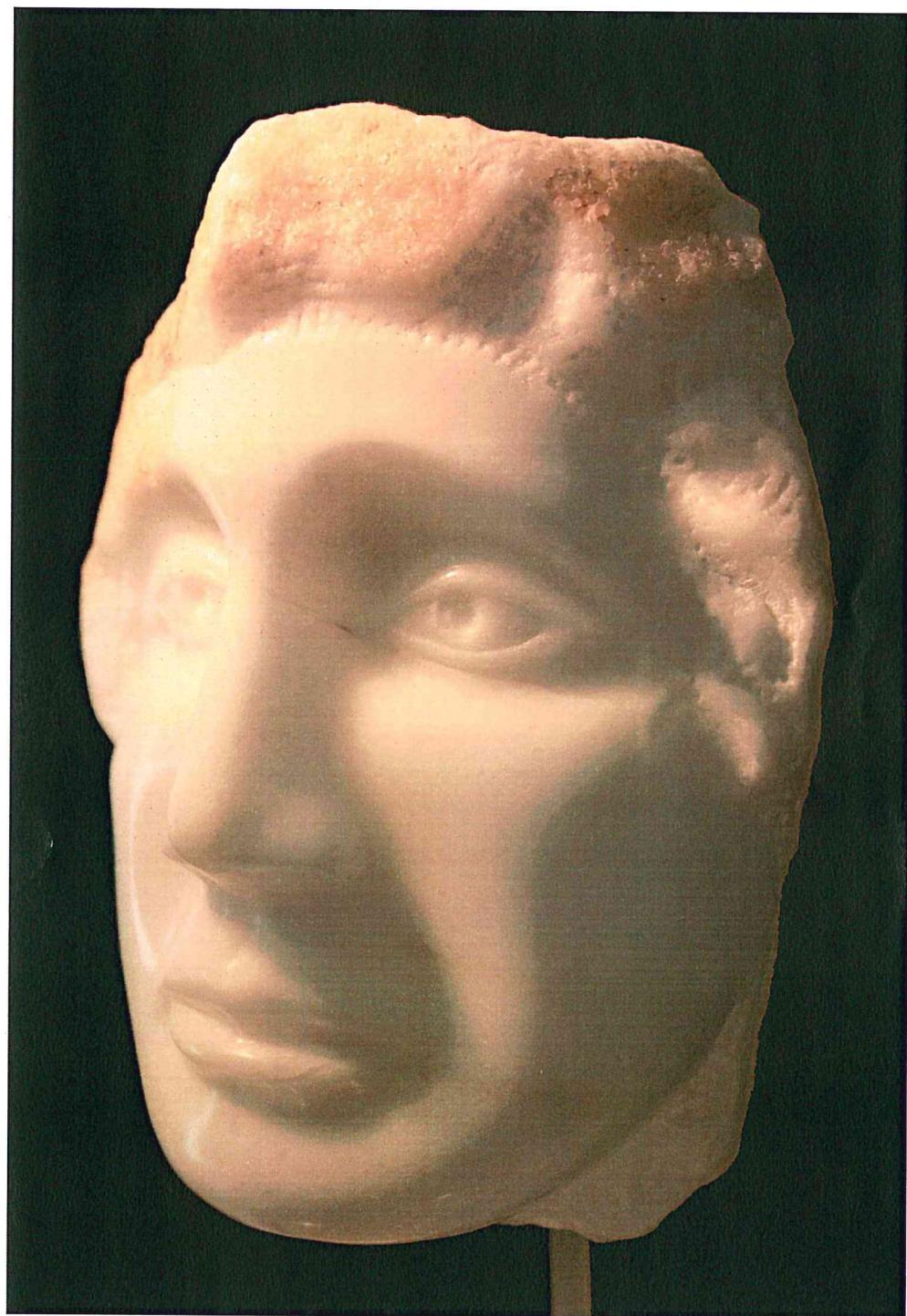
Νομίζω είναι η μνήμη από το έντονο ερωτικό σκίρτημα. Το δικό του σκίρτημα που κουβαλά ως τα τώρα ζωντανό και ζωηρό. Μα αντί να μιλήσει γι’ αυτό, να το περιγράψει ή να το εκφράσει, με μια κλεφτή ματιά στο όραμά του, αφήνει τα όσα περιθώρια στον αναγνώστη να το αναπλάσει ξανά και ξανά - Το δέρμα του σαν καμωμένο από ιασεμί και τα μάτια του που ήσαν θαρρώ μαβιά.

12. Μετάνειρα.

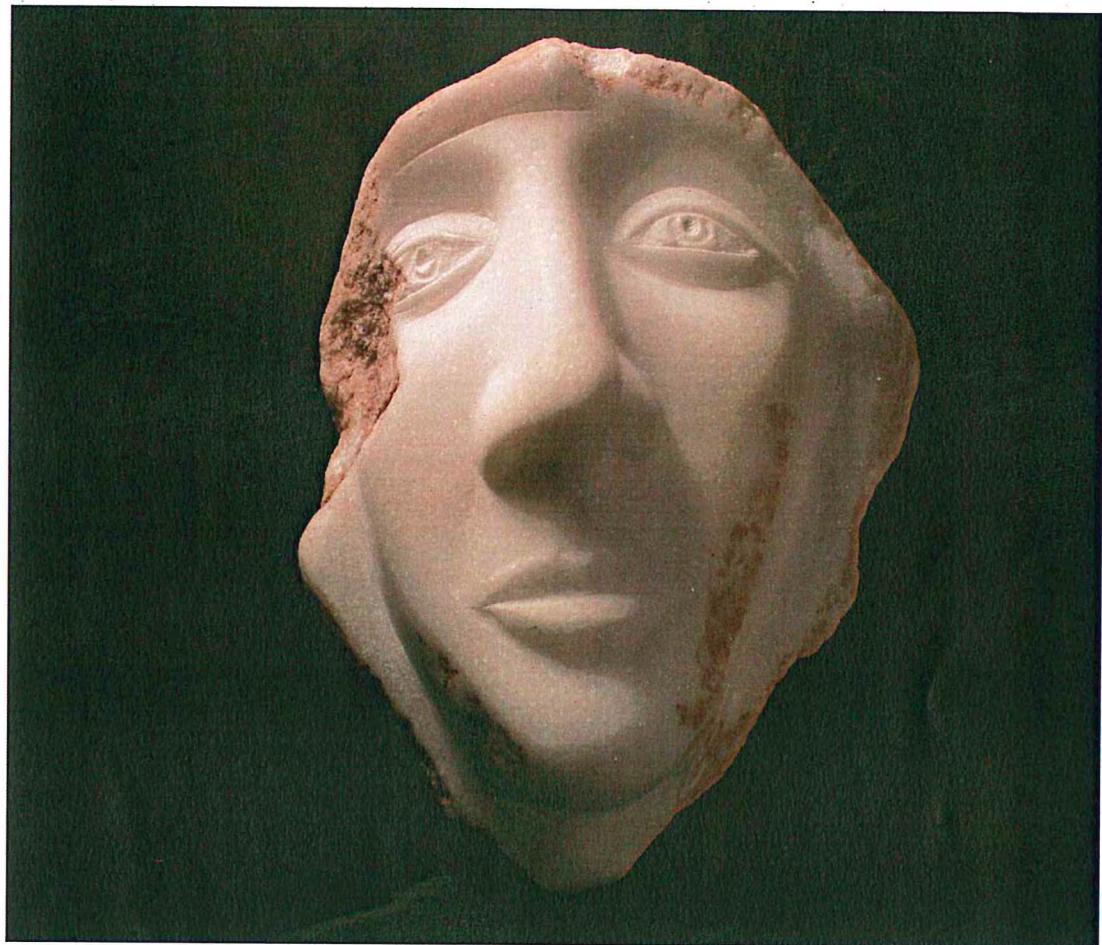

Στο ποίημα “Διακοπή”, το βιαστικό και άπειρο ον της στιγμής, «πάντοτε ορμά η Μετάνειρα από τα δωμάτια του βασιλέως ξέπλεγη και τρομαγμένη» και διακόπτει το σοβαρόν έργον των Θεών.

13. Ο Ηδύοινος.

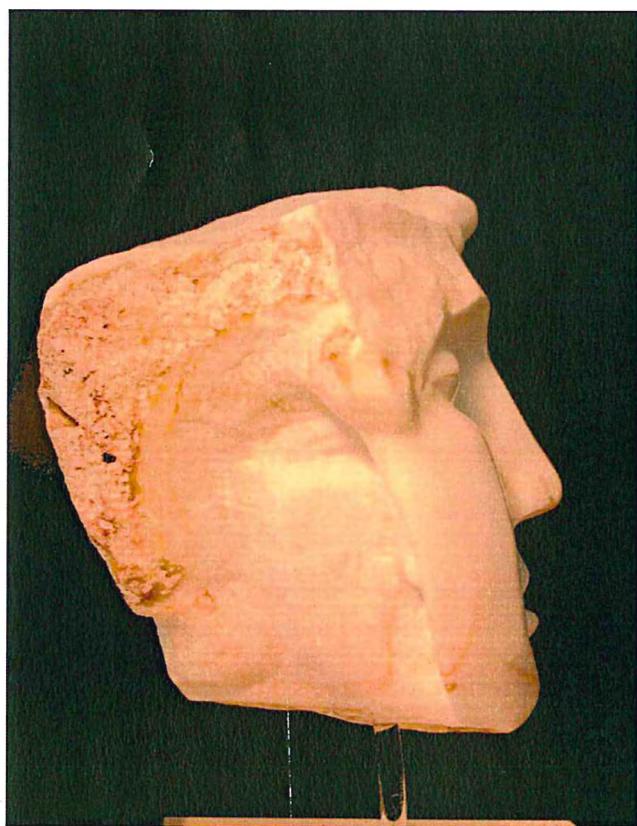
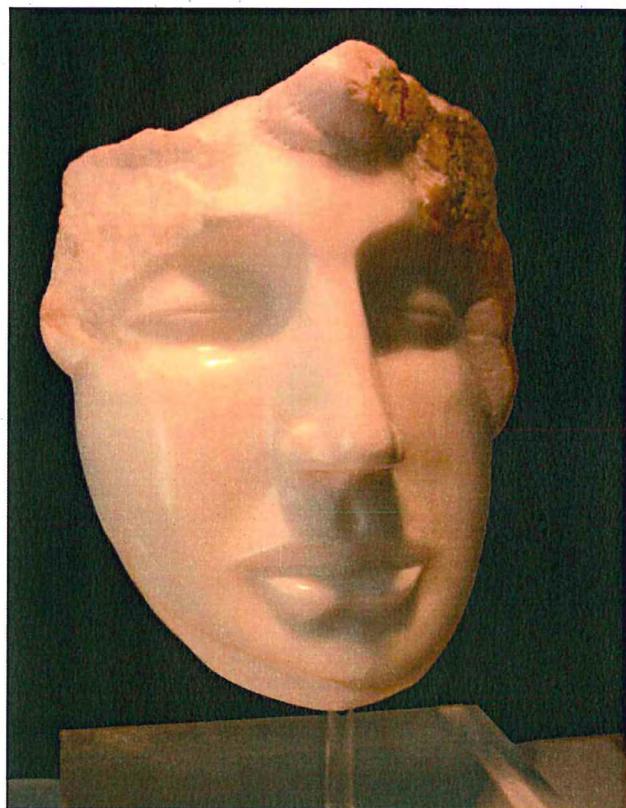

Στη συνοδεία του Διονύσου,
«ο Ηδύοινος ο μαλθακός, με τα μάτια μισοκλειστά, υπνωτικός».

14.Δέησις.

Μια τέταρτη μορφή μάνας. Είναι το πρόσωπο της μάνας που δέεται για το ναύτη γιο της και κρέμεται όλη της η ύπαρξη απ' αυτήν τη δέηση. Είναι συγχρόνως το πρόσωπο της Μάνας Παναγιάς, που ακούει τη δέηση «σοβαρή και λυπημένη, ξεύροντας πως δεν θα' λθει πια ο νιός που περιμένει».

15. Δεν έχει πλούτο για σε.

Η διαλεκτική ανάμεσα στο ‘εγώ’ και την ‘περσόνα’.

Ένα κατεστραμμένο εγώ και ένα κατασκευασμένο κοινωνικό προσωπείο, γι' αυτό και άψυχο και επισφαλές. Η αδυναμία του ποιητή να τα αποδώσει σε ένα πρόσωπο δημιούργησε το διάλογο στο ποίημα “Πόλις”. Η αδυναμία η δική μου επίσης να τα αποδώσω σε ένα πρόσωπο, δημιούργησε ένα κατεστραμμένο πρόσωπο κρυμμένο πίσω από το ‘αξιοπρεπές’, αλλά άψυχο προσωπείο.

4. Κλείνοντας, παραθέτω ένα απόσπασμα κειμένου της κ. Ντόρας Ήλιοπούλου – Ρογκάν γι' αυτά τα γλυπτά. Γράφει μεταξύ άλλωνΗ Δρ. Ρογκάν « Δεν θα μπορούσε να υπάρξει πιο χαρισματική απόδοση των μορφών του Καβάφη από αυτήν που βλέπουμε και νοιώθουμε στα πρόσωπα που έπλασε ο Βαρριάς. Πρόσωπα σε ονειροπόληση, σε αναμονή, πρόσωπα που πάλλονται από συναισθήματα, προαισθάνονται καταστάσεις, αναμοχλεύουν μνήμες, προκαλούν βιώματα και ανεξίτηλες από το χρόνο εντυπώσεις. Πρόσωπα άτεγκτα και συνάμα τόσο ανθρώπινα».

Παρέθεσα αυτό το απόσπασμα, γιατί έτσι ακριβώς αντιλαμβάνομαι τα πρόσωπα από την ποίηση του μεγάλου Αλεξανδρινού : άτεγκτα, αλλά και τόσο ανθρώπινα.

Σας ευχαριστώ.

Αριστείδης Βαρριάς
Πάρος, 6 Σεπτεμβρίου 1013

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Την περίοδο 2013 έως την Άνοιξη του 2021 προστέθηκαν στη συλλογή των 35 “Καβαφικών” γλυπτών και άλλα 55 γλυπτά, ως εξής: 12 πρόσωπα στη Συλλογή «Πρόσωπα σε γκρί Ι», 6 πρόσωπα στη Συλλογή «Πρόσωπα σε γκρί ΙΙ», 25 Πρόσωπα στη Συλλογή «Αλίκτυπα Πρόσωπα» και 12 γλυπτά στη Συλλογή Καβαφικά σε γκρι. Έτσι τα Καβαφικά γλυπτά έφθασαν αισίως τα 90.

Friends of Paros Amis de Paros ΦίλοιτηςΠάρου

- ΠΡΟΣΦΑΤΑΑΡΘΡΑ Filed Under: Recent Articles,
- ΤαΚαβαφικάπρόσωπαστηγλυπτική 20 November 2016,
by Aristidis Varrias

Visages inspiréspar la poésie de Cavafy 10 April 2017,
by Aristidis Varrias

Le sculpteur Aristides Varrias à Paros – Visages inspiréspar la poésie de Cavafy

Le bienconnupopoètegrec Cavafy danssesversdéscrit les caractères de personnescontemporaines et d'héros de l'antiquité qui s'adressent au lecteur. Il ne s'agit pas de portraits, mais de vrais visages capables de converser, capables de communiquerleurssréalités et se matérialiser à travers les sens, apparaître encore et encore comme un sentiment et uneémotion.

Le sculpteur A. Varrias a relevé le défi de présenter les visages des héros de Cavafy sculptésdans le marbreblanc de Paros. Il les matérialise et rend de cettemanièrere dialogue avec la poésie plus immédiat et accessible.

Grâce à sa longue relation avec la poésie de Cavafy ontémergé de la pierre 35 sculptures: un cycle de sculptures qu'il a nommé « Plous » (voyage), 16 du cycle « Voix », 16 du Cercle « Pygilides I & II ». On propose de connaître ci – dessous 12 d'entreelles.

(NdT : Constantin Cavafy ouCavafis, connuaussicomme Konstantinos PetrouKavafis, ouKavaphes (engrecΚωνσταντίνοςΠέτρουΚαβάφης), est un poètegrec né à AlexandrieenÉgypte le 29 avril 1863 et mort dans la mêmeville le 29 avril 1933. Il estdésormaisconsidérécommeune des figures les plus importantes de la littératuregrecque du XXe siècle. Il futfonctionnaire au ministère des travaux publics d'Alexandrie, journaliste et courtier à la bourse d'Alexandrie. Son œuvre a été traduite enplusieurslangues notammentenFrançais.

Source : https://fr.wikipedia.org/wiki/Constantin_Cavafy.
Les traductions enFrançais de sespoèmes sont disponiblesgratuitement sur le site web <http://www.cavafis-pourquoi.eu/ithaque.html>

connect • care • support I paros

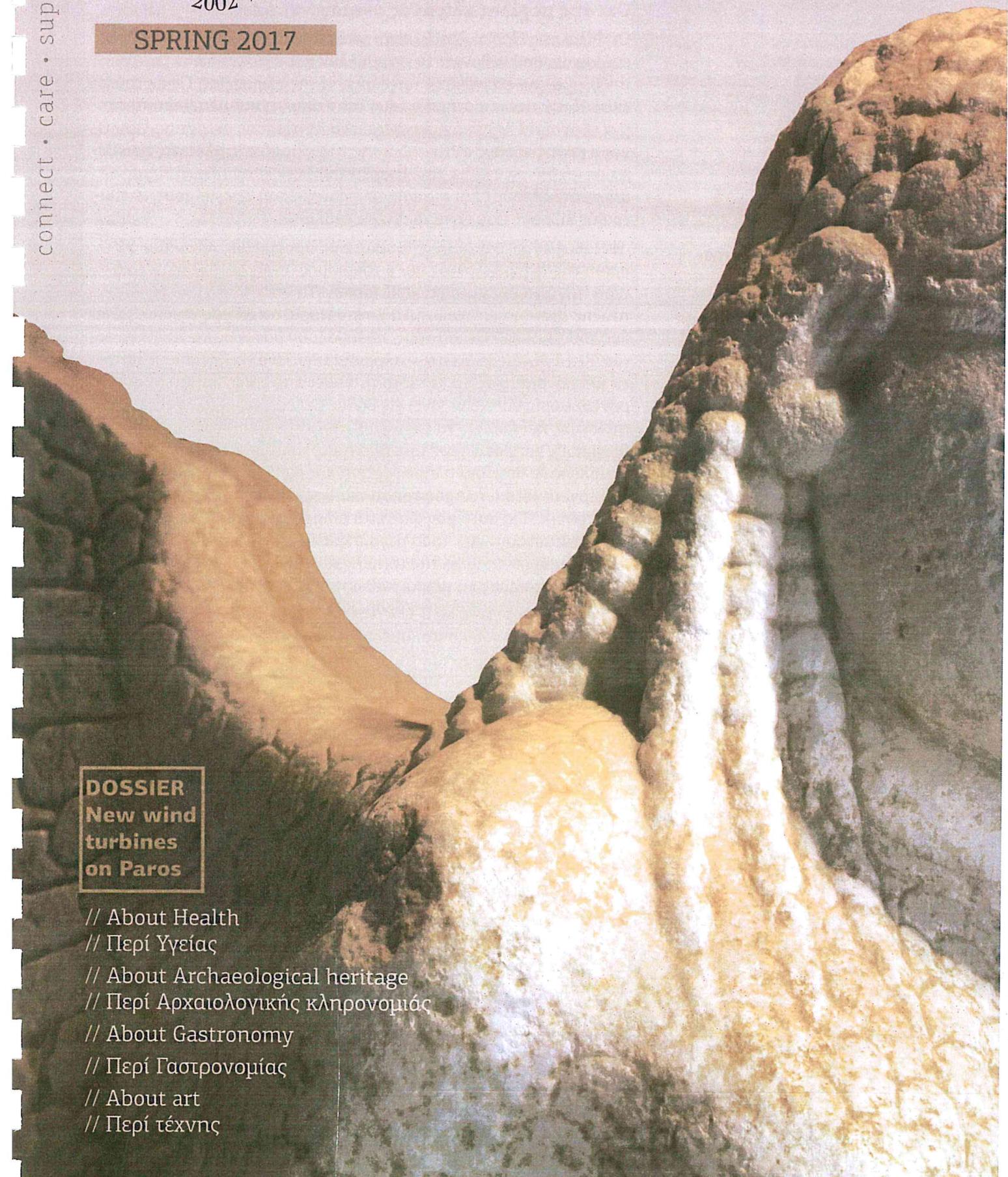
THE BULLETIN
ΦΙΛΟΙ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥ
FRIENDS OF PAROS
AMIS DE PAROS

// 13

SPRING 2017

DOSSIER
New wind
turbines
on Paros

- // About Health
- // Περί Υγείας
- // About Archaeological heritage
- // Περί Αρχαιολογικής κληρονομιάς
- // About Gastronomy
- // Περί Γαστρονομίας
- // About art
- // Περί τέχνης

Τα Καβαφικά πρόσωπα στη γλυπτική

20 November 2016, by Aristidis Varrias

(Απόσπασμα από Εισήγηση σε Ημερίδα για τον Καβάφη)

Ο Καβάφης στα ποιήματά του δεν διηγείται ιστορίες και δεν φτιάχνει πορτραίτα των πρώων του. Αντιθέτως, με μια αρπακτική λαθραία ματιά συλλαμβάνει τη μοναδικότητα μια ακρότητας της στιγμής, μιας ακρότητας αίσθησης, την οποία αναδεικνύει με τον υπέροχο ποιητικό του λόγο σε κοινωνίσμο αίσθημα, απομονώνοντάς την. Έτσι οι ήρωές του δεν είναι πορτραίτα, αλλά πρόσωπα ικανά να διαλεχτούν με τον αναγνώστη, να κοινωνήσουν την αλήθεια τους, να αναδημιουργήσουν ξανά και ξανά ως αίσθηση και ως συγκίνηση. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ο Πρίαμος, στο ποίημα "Πριάμου Νυκτοπορία". Είναι φανερό πως τον Καβάφη ουδόλως ενδιαφέρει η εξιστόρηση του γεγονότος της ριψοκίνδυνης αποστολής του Πριάμου ή της έκβασης του εγκειρήματος. Και βέβαια δεν τον ενδιαφέρει ούτε η γενικότερη προσωπικότητα του Πριάμου. Αυτό που δείχνει να τον ενδιαφέρει, αποκλειστικά, είναι το πρόσωπο του Πριάμου κατά την συγκεκριμένη στιγμή της νυκτοπορίας. Στην ουσία, δημιουργεί μια μορφή με την οποία ανοίγει διάλογο, κινείται να τη συναντήσει, έτσι που μέσα από το ποίημα να αναδύεται το πρόσωπο του Καβαφικού Πριάμου ή πιο σωστά του Πριαμικού Καβάφη..., σε μια στιγμή κορυφαίας έντασης.

Ξεκίνησα με τον τρόπο διαλόγου μου με τον Καβαφικό Πρίαμο ως παράδειγμα γιατί...ένας παρόμοιος διάλογος προηγείται κάθε απόπειράς μου να αποδώσω σε γλυπτό κάποιο πρόσωπο από την ποίηση του μεγάλου Αλεξανδρινού. Αυτήν λοιπόν την περίοδο διαλέγομαι με τον Καβαφικό Πρίαμο.

Όταν από τη φάση αυτή του διαλόγου μου με τον Καβαφικό ήρωα έχει προκύψει το πρόσωπο και η έκφρασή του, το επόμενο βήμα είναι να αναζητήσω την κατάλληλη λατύπη της εξαίσιας Παρίας λίθου, ένα κομμάτι τέτοιο που να φαντάζει στα μάτια μου ότι έχει τη δυνατότητα να σαρκώσει το πρόσωπο που έχω συλλάβει. Εδώ να κάνω μια παρατήρηση: Ένας από τους λόγους που τα Καβαφικά γλυπτά μου απέχουν από την ακαδημαϊκή πλαστική και γλυπτική είναι ακριβώς το γεγονός ότι δουλεύτηκαν σε λατύπες της Παρίας λίθου. Εδώ πλέον δεν έχουν νόημα τα προπλάσματα και οι μετρήσεις, ούτε καν τα σκίτσα και τα σχεδιάσματα. Η λατύπη της Παρίας λίθου δεν αποτελεί το υλικό που πλάθεις ή αποτυπώνεις πάνω του μια μορφή. Άλλα είναι μια οντότητα ξεχωριστή που, με όσο το δυνατόν λιγότερες επεμβάσεις, καλείσαι να σαρκώσεις το πρόσωπο που έχεις στο νου σου. Να το πω πιο σωστά. Είναι το κομμάτι του θεϊκού αυτού υλικού

μέσα από το οποίο καλείσαι να απελευθερώσεις το πρόσωπο που κρύβει μέσα του, χωρίς να αλλοιώσεις το αρχικό του σχήμα. Έτσι η επιλογή του κατάλληλου κομματιού είναι καίρια. Και τότε, μόνο τότε, αρχίζει η δουλειά με τα καλέμια, αρχίζει ο διάλογος με το μάρμαρο, ένας διάλογος επίπονος, έντονος και συναρπαστικός, αλλά συγχρόνως και πολύ προσεκτικός, μια που κάθε κτύπημα είναι τελεσίδικο. Δεν συγχωρούνται λάθη, δεν υπάρχουν δεύτερες ευκαιρίες. Γι' αυτό και όταν για οποιονδήποτε λόγο, η αίσθηση του Καβαφικού ήρωα, που κρατώ στις λεπτομέρειές της ζωντανή στο νου μου, αδυνατίσει· ή κάσει μέρος από τη σαφήνεια ή την έντασή της, το έργο σταματά. Το αφίνεις εκεί, να περιμένει, έως ότου η ένταση της Καβαφικής συγκίνησης αναδυθεί ξανά και καταλάβει το είναι σου, οπότε ο διάλογος συνεχίζεται.

Μέσα από την μακρόχρονη σχέση μου με την ποίηση του Καβάφη προέκυψαν 35 γλυπτά: Ένα από τον κύκλο γλυπτών Πλους, 16 από τον κύκλο Φωνές και 15 από τον Κύκλο Πυγμάλιδες I&II. Επιτρέψτε μου, να περιοριστώ στη σύντομη παρουσίαση μόνο των 12 γλυπτών του κύκλου Πηγυλίδες I:

Δαλασπονή.
Το πρόσωπο της «λίαν νοήμονος Κυρίας Άννας Δαλασπονής», που μέσα απ' τα μάτια του Καβαφικού γιού της Αλέξιου Κομνηνού ήτο «αξιόλογη στα έργα της, στα ήπη».

Η μορφή της μάνας που εμπνέει αιώνια και γαλπινεύει την τρικυμία της καθημερινότητας.

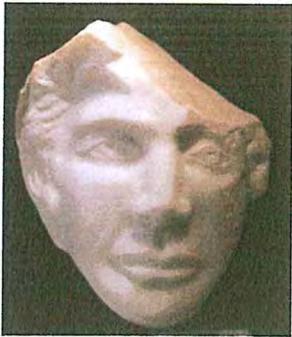
Αριστομένης. Ο πηγεμών της Δυτικής Λιβύης.
Πρόσωπο που, «ως τ' όνομά του, κι περιβόλη, κοσμίως ελληνική». Το ύφος του όμως δείχνει πως «έτερεμν η ψυχή του μη τυχόν καλάσσει την καλούτσικην εντύπωση μιλώντας με βαρβαρισμούς δεινούς τα Ελληνικά, κι οι Αλεξανδρινοί τον πάσουν στο ψηλό, ως είναι στο συνήθειο τους, οι απαίσιοι».

Che Fece.
Η μεγάλη άρνηση. Η σιγουριά μιας επώδυνης απόφασης.

«Ο αρνηθείς δεν μετανούνει. Αν ρωτούνταν πάλι, όχι θα ξαναέλεγε». Το όχι αυτό δεν είναι μια επιπόλαια απόφαση της στιγμής, αλλά είναι προαιρετικό, στάση ζωής. «Κι ήμως τον καταβάλλει εκείνο τ' όχι – το σωστό – εις όλην την ζωή του».

Το ίδιο μοτίβο θα το δούμε και στο «σαν έτοιμος από καιρό, σα θαρραλέος» από το «Απολείπειν ο Θεός Αντώνιον»ή σαν το «και περισσότερο τιμή τους πρέπει όταν προβλέπουν.. πως ο Εφιάλτης θα φανεί στο τέλος, κι οι Μήδοι επιτέλους θα διαβιούνε» από το ποίημα «Θερμοπύλες».

Ο Δημήτριος αποχωρών.
Ένα πρόσωπο που δένει το αδέξιο χαμόγελο με το συγκρατημένο πόνο. Βλέπετε, «σαν τον παράποναν οι Μακεδόνες..» έβγαλε τα χρυσά φορέματά του... και ρούχα απλά ντυθήκε γρηγόρα και ξέφυγε. Κάμνοντας όμως σαν πθωτοίσις που όταν η παράστασης τελειώσει αλλάζει φορεσιά κι απέρχεται».

Η υπηρέτρια του Κλείτου.
Χριστιανισμός και είδωλα. Δυο ιδεολογικοί κόσμοι που φαντάζουν αγεφύρωτοι. Μα η απλοϊκή σκέψη και η πλατιά καρδιά της υπηρέτριας του Κλείτου μπορεί και τα γεφυρώνει. Ο αφέντης της, ο 23χρονος Κλείτος χαροπαλεύει. Ποιος της απόμεινε; Ποιον να ικετεύει για τη σωτηρία του; Το Χριστό ή το είδωλο.

«Μες στην δεινήν ανπουχία της στο νου της έρχεται ένα είδωλο που λάτρευε μικρή, πριν μπει αυτόν υπηρέτρια σε σπίτι χριστιανών επιφανών, και χριστιανέψει..»

Οδοιπόρος για τα Σούσα.
(Από το ποίημα "Σατραπεία").
Το γλυπτό που έχει σχήμα σφυρύας.
Το πρόσωπο που «αφέθηκε κι ενδίδει» στο εύκολο
και ποταπό και δέχεται αυτά τα πράγματα, που δεν
τα θέλει...
Και φεύγει οδοιπόρος για τα Σούσα.

Κρατησίκλεια.
(από το ποίημα: "Άγε ώ βασιλεύ Λακεδαιμονίου")
Το δεύτερο πρόσωπο μάνας στη συλλογή. Η Κρατησίκλεια, η μπέρα του νικημένου και ταπεινωμένου βασιλέα των Λακεδαιμονίων
Κλεομένη στο δρόμο της αυτοεξορίας.
Η Κρατησίκλεια, γράφει ο ποιητής, «δεν
καταδέκονταν ο κόσμος να την δει να κλαίει και
να θρηνεῖ». Μία παραλαγή του ίδιου μοτίβου που
συναντάμε και στο «Απολείπειν ο Θεός Αντώνιον». Κι εδώ η Κρατησίκλεια «τα έργα της που απέτυχαν,
τα σκέδια της ζωής της που βγήκαν όλα πλάνες δεν
θρηνεὶ ανωφέλετα», αλλά «μεγαλοπρεπής εβάδιζε
και σιωπήτι», σαν που ταιριάζει σ' αυτήν που
αξιώθηκε μια τέτοια πόλη, μια τέτοια θέση.

Μέρες του 1909, '10 και '11.
Ο Αιγαιοπελαγίτης γροτευτικός νεαρός, που
δούλευε σε σιδεράδικο
«σε βιτρίνα αν είχε δει και λαχταρούσε
κανένα ωραίο πουκάμισο μαζί
το σώμα του για ένα τάλληρο ή δύο πουλούσε».

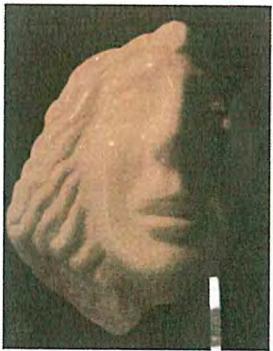
Διερωτάτας ο ποιητής «αν στους αρχαίους καιρούς
είχεν το ένδοξη Αλεξανδρεία νέον πο περικαλλή
πιο τέλειο αγόρι απ' αυτούν- που πήγε χαμένος;
δεν έγινε, εννοείται, άγαλμά του ή ζωγραφία.
στο παλοπομάγαζο ενός σιδερά ριχμένος,
γρήγορ' απ' την επίμονη δουλειά
κι από λαϊκή κραιπάλη, ταλαιπωρημένη, είχε
φθαρεί».

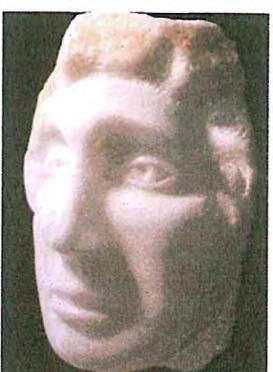
Ήσαν θαρρώ μαβιά. (Από το ποίημα
"Μακρύά").

Ποια είναι αυτή η μνήμη που θά' θελε ο ποιητής
να πει μα που «έτι εοβύνθη πα.. σαν τίποτε δεν
απομένει, γιατί μακρύά στα πρώτα εφηβικά (του)
χρόνια κείται»; Και αφού εοβύνθη ... η μνήμα των
χαρακτηριστικών μετά από τόσα χρόνια, τι είναι
αυτό που τόσο έντονα διατηρείται, ώστε να θέλει ο
Καβάφης να αναφερθεί σ' αυτή τη μνήμη;

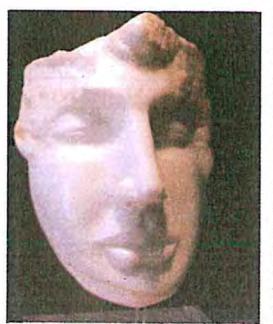
Νομίζω είναι η μνήμη από το έντονο ερωτικό
σκίτσημα. Το δικό του σκίτσημα που κουβαλά ως
τα τώρα ζωντανό και ζωντρό. Μα αντί να μιλήσει
γι' αυτό, να το περιγράψει ή να το εκφράσει, με
μια κλεφτή ματιά στα όραμά του, αφήνει τα όσα
περιθώρια στον αναγνώστη να το αναπλάσει ξανά
και ξανά – Το δέρμα του σαν καμιώμενο από ιασεμή
και τα μάτια του που ήσαν θαρρώ μαβιά.

Μετάνειρα.
Στο ποίημα
"Διακοπή",
το βιαστικό
και άπειρο ον
της στιγμής,
«πάντοτε ορμά
η Μετάνειρα
από τα δωμάτια
του βασιλέως
ξέπλευται
και τρομαγμένη»
και διακόπτει το
σοβαρόν ύργον
των Θεών.

Ο Ηδύοινος.
Στη συνοδεία
του Διονύσου,
«ο Ηδύοινος
ο μαλθακός,
με τα μάτια
μιούκλειστά,
υπνωτικά».

**Δεν έχει πλοίο
για σε.**
Η διαλεκτική
ανάμεσα στο
'εγώ' και την
'περσόνα'.
Ενα
κατεστραμμένο
εγώ και ένα
κατασκευασμένο
κοινωνικό
προσωπείο, γι'
αυτό και άψυχο
και επισφαλές.
Η αδυναμία του
ποιητή να τα
αποδώσει σε ένα πρόσωπο δημιούργησε το διάλογο
στο ποίημα "Πόλις". Η αδυναμία τη δική μου επίσης
να τα αποδώσω σε ένα πρόσωπο, δημιούργησε ένα
κατεστραμμένο πρόσωπο κρυμμένο πίσω από το
'αξιοπρεπές', αλλά άψυχο προσωπείο.

Le sculpteur Aristides Varrias à Paros Visages inspirés par la poésie de Cavafy

Le bien connu poète grec Cavafy dans ses vers décrit les caractères de personnes contemporaines et d'héros de l'antiquité qui s'adressent au lecteur. Il ne s'agit pas de portraits, mais de vrais visages capables de converser, capables de communiquer leurs réalités et se matérialiser à travers les sens, apparaître encore et encore comme un sentiment et une émotion.

Le sculpteur A. Barrias a relevé le défi de présenter les visages des héros de Cavafy sculptés dans le marbre blanc de Paros. Il les matérialise et rend de cette manière ce dialogue avec la poésie plus immédiat et accessible.

Grâce à sa longue relation avec la poésie de Cavafy ont émergé de la pierre 35 sculptures: un cycle de sculptures qu'il a nommé « Plous » (voyage), 16 du cycle « Voix », 16 du Cercle « Pygildes I & II ». On propose de connaître ci-dessous 12 d'entre elles.

(NdT : Constantin Cavafy ou Cavafis, connu aussi comme Konstantinos Petrou Kavafis, ou Kavaphes (en grec Κωνσταντίνος Πέτρου Καβάφης), est un poète grec né à Alexandrie en Égypte le 29 avril 1863 et mort dans la même ville le 29 avril 1933. Il est désormais considéré comme une des figures les plus importantes de la littérature grecque du XXe siècle. Il fut fonctionnaire au ministère des travaux publics d'Alexandrie, journaliste et courtier à la bourse d'Alexandrie. Son oeuvre a été traduite en plusieurs langues notamment en Français.

Source : https://fr.wikipedia.org/wiki/Constantin_Cavafy.

Les traductions en Français de ses poèmes sont disponibles gratuitement sur le web voir <http://www.cavafis-pourquoi.eu/ithaque.html>

Dancing With Fate

On August 18 2016, a beautiful full moon night, Dancing with Fate, a superbly produced book of paintings and poetry was presented in the home of Euphrosyne Doxiadis in Makria Miti.

The book is the result of the collaboration of Rafael Mahdavi, the painter, Rory Brennan, the Irish poet and Peter Macken, the Belgian, graphic designer. Rafael lives partly in Burgundy, France and partly here on Paros. Rory has been coming to Paros for almost forty years. He spent two years on the island with his wife and two small children in the late seventies and now divides his time between Dublin and Paros. Peter and his wife are full-time residents in Parikia.

David Galloway, the eminent art critic, and Jonathan Shimony, director of the American University of Paris Gallery, provide illuminating essays on Mahdavi's oeuvre. The major launch of Dancing with Fate will take place on October 20th in this gallery.

In the nine powerful paintings presented in this book, Mahdavi in his own words tries, "to convey what I have learned technically and philosophically about painting." There are three self-portraits, three landscapes and three interiors in which he reflects on the art of painting. For Mahdavi, "art is only worthwhile if it is shared and it should leave people speechless."

Rory Brennan's series of twenty-five poems, entitled, A Gavotte with Fate: A Sequence for Rafael respond and react to the thematic concerns of the paintings.

Χορεύοντας με τη μοίρα

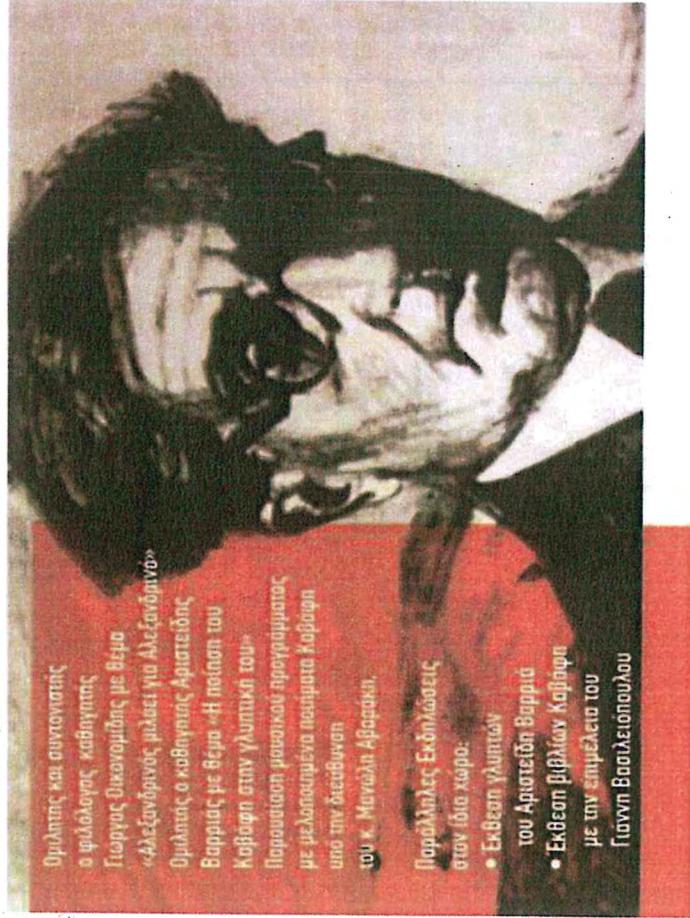
Στις 18 Αυγούστου το 2016, μια όμορφη νύχτα με πανσέληνο, Χορεύοντας με τη μοίρα, ένα εξαιρετικό βιβλίο ζωγραφικής και ποίησης παρουσιάστηκε στο σπίτι της Ευφροσύνης Δοξιάδη στην Μακριά Μύτη.

Το βιβλίο είναι το αποτέλεσμα της συνεργασίας του Rafael Μαχταβί, του ζωγράφου, του Rory Brennan, του Ιρλανδού ποιητή και του Peter Macken, του Βέλγου, γραφίστα. O Rafael ζει εν μέρει στη Βουργουνδία, Γαλλία και εν μέρει εδώ στην Πάρο. O Rory έρχεται στην Πάρο για σχεδόν σαράντα χρόνια. Πέρασε δύο χρόνια στο νησί με τη σύζυγό του και δύο μικρά παιδιά στα τέλη της δεκαετίας του εβδομήντα και πλέον μοιράζει το χρόνο του μεταξύ του Δουβλίνου και της Πάρου. Ο Πέτρος και η σύζυγός του είναι κάτοικοι πλήρους απασχόλησης στην Παροικιά.

O David Galloway, ο διακεκριμένος κριτικός τέχνης, και ο Jonathan Shimony, διευθυντής του Αμερικανικού Πανεπιστημίου της Paris Gallery, παρέχουν δοκίμια για το έργο του Μαχταβί. Το μεγαλύτερο λαναρίσμα του Χορεύοντας με τη μοίρα θα λάβει χώρα στις 20 Οκτωβρίου σε αυτή τη Γκαλερί. Στα εννέα πίνακες που παρουσιάζονται σε αυτό το βιβλίο, ο Μαχταβί με δικά του λόγια προσπαθεί, «να μεταφέρω ό, τι έχω μάθει από τεχνική και φιλοσοφικά για τη ζωγραφική.» Υπάρχουν τρεις αυτοπροσωπογραφίες, τρία τοπία και τρεις εσωτερικοί χώροι στους οποίους αντανακλά την τέχνη της ζωγραφικής. Για τον Μαχταβί, «η τέχνη αξίζει τον κόπο μόνο αν είναι κοινή και θα πρέπει να αφήσει τους ανθρώπους άφωνους.» Μια σειρά από είκοσι πέντε ποιήματα, του Rory Brennan με τίτλο, A Gavotte με τη μοίρα: Μια ακολουθία για τον Rafael, ανταποκρίνεται και αντιδρά στις θεματικές ανησυχίες των έργων ζωγραφικής.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

**150 χρόνια από τη γέννηση
του Αλεξανδρίνου ποιητή
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Π. ΚΑΒΑΦΗ**
Παρουσκευή 6 Σεπτεμβρίου 2013, 8:00μμ
Ανοιχτό Θέατρο Παρούκας

Μηδαπός και συγγραφέας
ο φιλόλογος καθηγητής
Παύργας Νικονούδης με δέρμα
«Αλεξανδρίνος» μάλει για Αλεξανδρίνο.
Ωμάλως ο καθηγητής Αριστείδης
Βαρριάς με θέρα «Η πόληση του
Καβάφη στην Έλληση του».
Παρουσιάστηκαν και άλλοι προγραμματιστές
με φιλοποιητέλια παραμέτρα καθησυχών
από την διεύθυνση
του κ. Μανόλη Αρρενίου.

Παραδόλλες Εκδηλώσεις:
στον δύο χώρα:

- Έκθεση γλυπτών
του Αριστείδη Βαρρία
- Έκθεση βιβλίων Καβάφη
με την επιμέλεια του
Γιάννη Βασιλειουσούδη

Ευχαριστούμε θεριά με θεριά για την υποστήριξή του τον
κ. Απόστολο Γολυζωΐον

Διηγηματική ΛΑΣΠΑ.

ΣΤΙΓΜΕΣ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΠΑΡΟΣ
2013

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Σε Καρπενήσιος Προάστρου της Καλαμάτας, την παρακάτω ημέρα:

Σα Χαροκόπειος Ιεπρών Πολυάροδην για τους ξένους μεσ-

γε περιηγητές για καθημερινή Γειτόνια Οικονομίδην.

“Η Αλεξάνδρεια” τραγούδι

“Η συνοδεία του Διονύσου”

Διανομή στο Αριστερόν Βαριάς

Εποχήγηση Αριστερόν Βαριάς με θέμα:

«Η ποίηση του Καβάφη στην Ηλιοπούλεια του Αρ. Βαριάν

“Δέρσις”

Απογγέλει η Μοσχούλα Κοντοσταύλου

Μουσική σύνθεση Μάνου Αβαράκη

“Εν μεγάλῃ Ελληνικῇ Αποικίᾳ 200 π.Χ.”

Απογγέλει η Μοσχούλα Κοντοσταύλου

“Επέστρεψε”

Απογγέλει η Μοσχούλα Κοντοσταύλου

Απογγέλει ο Γεώργιος Οκονομίδης

“Η Πόλις”

Απογγέλει ο Αριστερός Βαριάς

Μουσική σύνθεση Μάνου Αβαράκη

“Για τον Διμιόνη που πέθανε 29 ετών”

Απογγέλει ο Νίκος Σαρρής

“Φωνές”

Απογγέλει η Μοσχούλα Κοντοσταύλου

“Η Μετάλληψη” Αργήνηση Νίκου Σαρρή

Μουσική έκπλαση

Άννη Ονουφρίου, τραγουδί

Σοφία Καμαγιάννη, πιάνο

Μάνος Αβαράκης, φυσαρμόνικας και φλογέρες

Μουσική έκπλαση